

Secretariaat : Droeskouter 12
9450 Haaltert
Tel. 053/833086

15e jg. - 1995 - nr. 2

GENEALOGIE

Mededeling voor geïnteresseerden in de genealogie. Hieronder de lijst van de bewerkte registers door onze Ere-voorzitter Robert Lievens, uitgegeven onder eigen beheer.

Verdere informatie : tel. 053/83.22.80

- Parochieregisters van	Aaigem (2 delen)
- Parochieregisters van	Denderhoutem (3 delen)
- Parochieregisters van	Kerksken
- Parochieregisters van	Aspelare-Nederhasselt
- Parochieregisters van	Appelterre
- Parochieregisters van	Iddergem
- Parochieregisters van	Welle
- Parochieregisters van	Outer
- Buitenpoorters van Aalst	4 delen
- Buitenpoorters van Geraardsbergen	2 delen
- Indices op de Penningkohieren van	Haaltert
	Kerksken
	Denderhoutem
	Heldergem
- Indices op de Penningkohieren van	Aalst
	Nieuwerkerken
	Erembodegem
- Indices op de Penningkohieren van	Welle
	Iddergem
	Denderleeuw
	Liedekerke
- Indices op de Penningkohieren van	Ninove
	Okegem
	Denderwindeke
	Meerbeke
	Aspelare-Nederhasselt
	Appelterre
	Ressegem-Borsbeke

EEN MERKWAARDIGE STAAT VAN GOED GEMAAKT ANNO 1646 BIJ HET OVERLIJDEN VAN MAEYKEN OOGHE, ECHT. VAN MICHIEL SCHERELINCK

De Staat van Goed of boedelbeschrijving was tot op het einde van de 18e eeuw in het graafschap Vlaanderen verplichtend bij het overlijden van iedere persoon onder wiens erfgenamen minderjarige wezen voorkwamen. Aangezien de meerderjarigheid in principe slechts op de leeftijd van volle 25 jaar intrad en de levensduur, vooral deze van gehuwde vrouwen, zeer kort was, gaf het overlijden van bijna ieder volwassen persoon aanleiding tot de opstelling van een dergelijk dokument. De overheid hield streng de hand aan de stipte naleving van deze verplichting, want zij beschouwde ze terecht als een uitstekend middel om peis en vree te bewaren op een zo gevoelig terrein als dat van de erfdeling. Daarenboven achtte zij zich gans bijzonder verantwoordelijk voor het wel en wee van onmondige wezen en last but not least putte zij een deel van haar inkomsten uit het officiegeld dat bij het neerleggen van haast iedere Staat van Goed diende betaald.

Een Staat van Goed vermeldde in de aanhef de naam van de overledene, meestal met datum en plaats van het overlijden; de naam van de persoon onder wiens hoede zich de erfenis bevond en die er derhalve als houder verantwoordelijk voor was; de naam van de erfgenamen, met hun leeftijd; en deze van de 'paternele' en van de 'maternele' voogd. Volgde dan de eigenlijke inventaris die gewoonlijk drie delen omvatte :

- een eerste deel had betrekking op het voordeel en vermeldde alle ten sterfhuize bevonden roerende goederen, met de eigenaardigheid, althans in onze oogen, dat huizen, schuren en stallingen roerend waren, omdat zij in geval van verhuizing (vandaar het woord), konden afgebroken en op een andere plaats opgetrokken worden onder dit kapittel ressorteerden voorts de meest uiteenlopende zaken, gaande van de inhoud van de schapraai, over het alaaam van de stielman, tot de laatste munten in de geldbeurs van de huisvrouw; de opsomming ervan neemt soms hele bladzijden in beslag;
- een tweede kapittel vermeldde de onroerende goederen, ook erfgrond genoemd; dat waren de goederen die de erflater in eigendom had bezeten of die, in geval van het overlijden van een gehuwd persoon, staande het huwelijk waren gekocht geworden; het woord eigendom had, zeker tot in het midden van de 17e eeuw, een andere betekenis dan nu ; de eigenlijke eigendom (allodia) was een zeldzaamheid; onder eigendommen verstond men toen gronden die de eigenaar in leen of cijnsnacht hield; deze konden echter, met instemming van de leenheer, resp. de cijnsheffer, gekocht, verkocht en vererfd worden; hiertoe behoorden ook bepaalde ambten, zoals dat van meier;
- een derde kapittel had betrekking op de kommer en vermeldde alle schulden, renten, cijnzen, pachten en rekeningen die nog dienden vereffend.

Ieder roerend item werd geprijsd door twee beëdigde en terzake bevoegde stielmannen, in aanwezigheid van de twee voogden. De waarde ervan werd uitgedrukt in de wettelijk voorgeschreven munt, die niet altijd overeenstemde met de courante of geldende munt maar op even wettelijk voorgeschreven wijze in deze kon worden omgezet. De onroerende

goederen werden niet geprijsd ; de verdeling ervan tussen de erfgenamen werd in der minne, soms bij loting, geregeld - vandaar dat in Brabant, waar het begrip "Staat van Goed" niet bestond, een erfdeling ook loting geheten werd.

Na de opsomming van het voordeel en de kommer werd de balans opgemaakt en werd vermeld hoe het eventueel overgebleven voordeel en hoe de erfgronden onder de erfgenamen zullen worden verdeeld.

Het ligt voor de hand dat de Staten van Goed, waarvan er duizenden over Oost- en West-Vlaanderen zijn bewaard gebleven, een onuitputtelijke bron van heemkundige en familiekundige gegevens vormen. Sommige beslaan tientallen bladzijden en vertellen ons alles over het hebben en houden, en meteen over de levenswijze, van onze voorouders tijdens de periode waarop zij betrekking hebben van de 15e tot de 18e eeuw. Zij zijn van des te onschatbaardere waarde dat zij de enige directe informatiebron uitmaken ten aanzien van meestal gewone mensen, i.a.w. mensen die geen andere sporen in de geschiedenis hebben nagelaten. Vandaar de dankbaarheid die wij verschuldigd zijn aan de geschied- en heemkundige die, zoals bij ons wijlen pastoor Jozef De Brouwer, afkomstig van Haaltert, de leden van de Heemkundige Kring van Haaltert, o.m. Robert Lievens, en rijksarchivaris Herman Van Isterdael, afkomstig van Okegem, met benediktijner geduld pakken Staten van Goed uit de oude archieven hebben opgediept, geklasseerd en geïndexeerd.

Het ware ondoenbaar, voor een bescheiden heemkundig tijdschrift, om een van die ellenlange Staten van Goed te publiceren en te commentariëren. Het toeval heeft ons echter een eerder korte inventaris in de hand gespeeld, waarvan de inhoud om meer dan één reden de aandacht verdient, zoals hieronder zal blijken. Hij werd opgesteld ten behoeve van Michiel Scherelinck, wonende te Denderhoutem, in de Vondelen waarschijnlijk, bij het overlijden van diens echtgenote Maeyken (Maria) Ooghe op 1.3.1646. Het echtpaar Scherelinck-Ooghe had acht kinderen gekregen, waarvan er nog zes in 1646 in leven waren. Michiel hertrouwde, kort na het overlijden van zijn Maeyken, met Jenneken (Johanna) Sack van Haaltert en kreeg van deze nog zes kinderen, waarvan nog drie in leven waren toen Jenneken op haar beurt in 1663 overleed.

Hierna volgen in bijlage I enkele gegevens betreffende de herkomst van de familie en van de familienaam Scheerlinck, aan wie wij deze 350 jaar oude boedelbeschrijving te danken hebben, en in bijlage II de eigenlijke Staat van Goed, in zijn originele en, eerlijk gezegd, vaak Haalterts getinte versie geëxpliciteerd en gekommentarieerd waar nodig.

Bijlage I

De herkomst van de familie en de familienaam Scheerlinck

Alle mogelijke schrijfwijzen in acht genomen vormt de familie Scheerlinck een wat men noemt autochtone stam in een beperkt gebied. In alle Belgische telefoonboeken samen ontmoet men slechts meer dan tien families Scheerlinck en varianten in de volgende fusiegemeenten : Haaltert (70), Aalst (59), Ninove (53), Denderleeuw (35), Geraardsbergen (28), Erpe-Mere (27), Liedekerke (15) en Oosterzele (12), hetzij een achttal gemeenten die een sterk gesloten blok uitmaken in het Z.-O. van Oost-Vlaanderen. Houdt men rekening met het inwonersaantal van deze gemeenten en met de functie van Aalst en Ninove als centrumsteden dan is het duidelijk dat Groot-Haaltert, zijnde de fusie van Denderhoutem,

Haaltert, Heldergem en Kerksken de kroon spant en de bakermat van deze familie mag genoemd worden.

De cijfers betreffende de spreiding, altijd op basis van de telefoonboeken, beklemtonen dit autochtone karakter en tevens de honkvastheid van de Scheerlinck-stam. In de vier grote steden die onze voorouders aantrokken - naar de woorden van de bekende demograficus Prof. C. Van den Broeck, versleten onze steden systematisch wat het platteland produceerde ! - vindt men vandaag de dag slechts enkele families Scheerlinck en varianten : Antwerpen (10), Groot-Brussel (10), Gent (10) en Brugge (3). In Kortrijk waar, zoals hierna zal worden vermeld, de naam reeds in de oudste archieven voorkomt, vindt men er.... 3.

Het is in de archieven van het Land van Rotselaar, omvattende tijdens het Oud Regime - ante 1794 - de dorpen Denderhoutem, Kerksken, Heldergem, Aaigem, Vlekkem en Haaltert, dat er de hoofdplaats van was, en meer bepaald in de archieven van de schepenbank van Haaltert-Kerksken, dat men de oudste sporen aantreft, nl. in de Staat van Goed van 1490 betreffende Jan Scherelinc, overleden op Landelede te Kerksken - een onooglijk maar idyllisch gehucht gelegen in een kom tussen de Boekent en Heldergem. Deze Jan Scheerlinck was gehuwd met Beatrijs Tsleews van wie slechts een dochter met name Zane achterbleef ; voogd 'paterneel' was een andere Jan Scheerlinck, waarschijnlijk de vader van de overledene, voogd 'materneel' Wege De Leeuw. Ietwat recentere dokumenten van Haaltert-Kerksken maken melding van : een rente verschuldigd aan Lauwereus Scheerlinc, echtg. Margriete Vermatten, met een zoon Daneel (14 louwmaand 1508); een Staat van Goed opgemaakt in 1509 na het overlijden van Baten Scheerlinck; een afrekening tussen de erfgenamen van Pieter Scherlinck, echtg. Katheline Schrijvers, met kinderen Pierine, gehuwd met Gillis Van Zwaervelde, Hanneken en Grietken (1 braakmaand 1539), en nog een afrekening tussen erfgenamen bij het overlijden in 1576 van Reimer Scheerlinckx en zijn echtg. Jehanne Van den Storme, achterlatende vijf kinderen waarvan slechts Lauwereys Scheerlinckx wordt vermeld.

Dichterbij maar nog altijd ante de momenteel oudste bekende stamvader Michiel Scherlinckx vinden wij te Heldergem het gezin Christophorus Scheerlinck, echtg. Adriana Andries, met zeven kinderen geboren tussen 1613 en 1631, waarbij dient genoteerd dat de doopregisters van Heldergem niet verder reiken dan 1611. Deze Christophorus was buitenpoorter van Geraardsbergen; een van zijn afstammelingen was op het einde van het Oud Regime erfmeier van Heldergem, wat niet alleen op een zekere status maar eveneens op een oud ingezetenschap wijst.

De oudste penningkohieren (grondbelastingkohieren) van Heldergem Anno 1569 zijn buitengewoon interessant omdat zij tegen alle verwachtingen in geen Scheerlinck vermelden, wel een "weduwe Gilis Gheerlinck", deze laatste zijnde waarschijnlijk de vader, zo niet de grootvader van voornoemde Christophorus Scheerlinck.

De schrijfwijze Gheerlinck leidt tot een verrassende etymologie en levert meteen een verklaring, (vanzelfsprekend onder alle voorbehoud in afwachting van andere bevindingen), voor het feit dat de familie Scheerlinck heden zo opvallend gekoncentreerd is in een beperkt deel van het oude Land van Aalst. Waarschijnlijk is de familienaam Scheerlinck geen beroepsnaam, zoals men het zou mogen verwachten van een naam die, gelijk alle familienamen, ontstond in een periode (12e en 13e eeuw) tijdens dewelke onze velden en bossen werden kaal gevreten door overtalrijke kudden schapen, ten behoeve van de lakenindustrie in de Middeleeuwse steden - zodanig dat hele kouters veranderden in

"woestijnen" en "heide", zoals de toponymie van talrijke Vlaamse en Brabantse gemeenten ons leert. Scheerlinck zou dan een patroniem zijn, voortkomende van Gairawald = Gerald = Geeraert (zie de etymologie van Geraadsbergen). Misschien was de doopnaamgever van een Gerald Scheerlinck te Iddergem in 1822 zich bewust van de herkomst van deze naam en van het verband met de familienaam Scheerlinck. Toevallig of niet, twee jaar eerder kreeg mijn overgrootvader Belarminus Herreman te Woubrechtgem een doopnaam die niets minder dan ... "schone Herman" betekent. Vergeten wij niet dat ons volk toen in volle romantische periode verkeerde en dat wij nog altijd weinig weten over de geestesgesteldheid van de gewone mensen die onze voorouders waren. Wij hebben al te licht de neiging om ze naar het voorbeeld van de toenmalige bourgeoisie voor minussen te verslijten; terwijl de intelligentsten onder hen meer doorzicht bezaten dan sommigen die ons heden, met academische titels getooid, even zelfverzekerd de les lezen als de pastoors van Haaltert en Woubrechtgem toentertijd.

Gairawald betekende in het Germaans : "heerser met de speer". Germaanse equivalenten van Gairawald zijn : Geerwald, Gerold, Geeroud, Geralt, Geerold, Giroaldus, Graul; Franse equivalenten : Giraud, Geraults, Gerald ; Engels equivalent : Gerald ; Duitse equivalenten : Gerhold, Gerwald, Geralt ; Italiaans equivalent : Giraldo ; de vrouwelijke vorm luidt : Geralda (cfr. C. Van den Broeck, e.a., Voornamenregister ten behoeve van de ambtenaren van de burgerlijke stand. Heule, U.G.A., 1969).

In het Oud-Frankisch - onze taal stoelt hoofdzakelijk op een mengeling van Saksische en Frankische elementen - werd een familie, in de brede betekening van dat woord, genoemd naar de stamvader met toevoeging van het suffix ing. Zo heetten de afstammelingen van Merovech, de eerste koning van de Franken, de Merovingen; de afstammelingen van Karel de Grote noemde men de Karolingen; de afstammelingen van Hugo Capet, stichter van het Franse koninkrijk, werden de Capetingen, enz. Vele plaatsnamen in Oost- en West-Vlaanderen en West-Brabant, alsmede in de Duitse en Franse Oud-Frankische landen, kunnen op deze wijze worden verklaard - in de achteraf verfranste gebieden veranderde het suffix ing in ange. Tijdens de Hoge Middeleeuwen werd het suffix ing echter nog slechts als de uitdrukking van een losse clan-relatie ervaren en ontstond de behoefte om de possessieve vader-zoon- en vooral de nog meer possessieve vader-dochter-relatie te beklemtonen.

Hiervoor gebruikte men de genitief van de vadersnaam voorafgegaan door het lidwoord van bepaaldheid, des. Vandaar "des meiers Bertha" voor "Bertha van de meier". Door afkapping bleef allengs van het lidwoord alleen de uitgangs-s over, wat wij nu zouden schrijven als "'s meiers Bertha". Maar het Middelnederlands kende de apostrophe niet en agglutineerde des te gemakkelijker - zie in de hierna volgende Staat van Goed woorden als "thouden" = te houden, "tsamen" = te samen, "tvoordeel" = het voordeel. Zo werd "Bertha van de meier" uiteindelijk "Smeiers Bertha". Nog tot in de 17e eeuw bleef deze vorm in zwang ten aanzien van de dochters, wanneer zij in documenten dienden vermeld. Hij vond in sommige gevallen ook aanwending ten aanzien van mannelijke afstammelingen.

De schrijfwijze Gheerlinck in het zestiende eeuwse penningkohier van Heldergergem mag dan ook beschouwd worden als het litteken van een veel oudere benaming. Wat niet hoeft te verbazen, want bij het opstellen van de kohieren vroeg men aan de oude ingezetenen niet hoe ze heetten; hun namen stonden sinds eeuwen te boek.

Dit is trouwens geen alleenstaand geval. In een Staat van Goed Anno 1766 betreffende de erfenis van ene Adriana Van Cauwenberghe, weduwe van Ser Gillis Van Londersele, oud-burgemester van Haaltert-Kerksken, die op 26.7.1765 te Haaltert kinderloos was overleden, komt onder de talrijke erfgenamen ene Marie De Clippel voor, echtgenote van Frans Heerlinck, wonende op Schaerbeek, een praterij onder het schependom van Aalst.

En tenslotte is er Herlinckhove, tussen Ninove en Outer, waarvan het toponiem ongetwijfeld teruggaat op een familie Heerlinck.

Volledigheidshalve laten wij hier, omdat het zo recent is, een uittreksel volgen uit Frans Debrabanderes "Woordenboek van de familienamen in België en Noord-Frankrijk", 2 dln. Brussel 1993, Uitgave van het Gemeentekrediet :

Scheerlinck, -linckx, -ling. Scherling, -linck, lincx, -lynck.

Scheir(e)linck(x), -lynck, Schierlinck, -ling :

1. MNL scheerlinck : dolle kervel

2. MNL scherlinck : scherlinck : schering (van het weefsel). Beroepsnaam van een wever ?

1344 van Janne Scherlinghe, Gent (RSG II, 352) ;

1541 Lauwerijns Scheerlinc, Kortrijk, (Monb. 46)

1544 Cornelis Scherlijnc; 1602 Lieven Scheerlynck ; Kortrijk (KW 62) ;

1647 Cornelis Scherlinck, Ronse (Gadeyne 120).

De afkortingen betekenen :

MNL = Middel Nederlands

RSG = Napoleon De Pauw-Julius Vuylsteke, De rekeningen der stad Gent. Tijdvak van Jacob van Artevelde 1336-1349, Gent, 1874-1885

MONB = J. Monballyu, Costumen van de stad en van de kasselrij Kortrijk. II. Turben afgenomen door de Kortrijkse schepenbank (1485-1581), Brussel

KW = Klapper op de "parckemijnen index" van de Kortrijkse weeskamer, Oostende, 1973

GADEYNE = G. Gadeyne, Oorkonden betreffende Ronse in het archief van het kathedraalkapittel van Doornik. Ann. Gesch. Oudh. Kring Ronse, 1970, 103-122

Zoals men ziet is hier de naam Scheerlinck, op zijn best, een beroepsnaam en geen patroniem; deze laatste mogelijkheid wordt niet eens in overweging genomen. Alhoewel het werk van Debrabandere volumineus is, en dienovereenkomstig ook als uitgave van het Gemeentekrediet kostelijk, is zijn opzoekingsveld beperkt gebleven tot West-Vlaanderen, het Noorden van Frankrijk en het Antwerpse. Daarenboven heeft hij nagelaten na te gaan hoe het zit met de huidige spreiding van de familienamen. Dientengevolge is het hem ontgaan dat bepaalde namen vandaag nog slechts in een beperkt gebied zijn terug te vinden, wat onvereenigbaar is met het karakter van een beroepsnaam, tenzij deze van een dialektische vorm met beperkte uitstraling is afgeleid. De beroepsnaam Scherlinc = schering = lengtedraden van een schering, nooit een specialiteit is geweest. Wat het verband met de dolle kervel=chaerophyllun betreft, het is niet bekend dat deze plant enige nuttige functie in de Middeleeuwse economie heeft gehad, wat een vereiste is om aan te nemen dat een landbouwer zich in de cultuur ervan zou hebben gespecialiseerd.

Frans Debrabandere is nochtans dicht bij de oplossing van dit etymologisch probleem geweest waar hij de familienaam Geerlinc als volgt behandelt :

Geerling's), Gerling, Gerelings, Garlinck, Gierling : patroniem, afleiding van een Germaanse naam (Gerard, Gerboud, enz.):

1304 Ser Gherelincs sone, Mechelen (GA);

1437 Geerlings dicta Geerling (hier moedersnaam en waarschijnlijk = Gerlindis, Den Bosch (GO));

1535 Jan Gheerlincx, Bilderwijk, Antwerpen (MT);

1616 Franciscus Geerlyck Willems, Schelle (MA).

De afkortingen betekenen :

GA = H. Van Gassen, Bouwstoffen tot de historische taalgeografie van het Nederlands, Hertogdom Brabant, 1952.

GO = F. Gorissen, Namenkundliche Notizen aus den Schoeffenprotokollen von 's Hertogenbosch. Naamkunde, IV, 1972, 49-52.

MT = F. Melis-Taeymans, Antwerpse poortersboeken 1533-1608, I-II. Antwerpen, 1978.

MA = C. Marynssen, Antroponomie van Aartselaar, Reet en Schelle, lic. verhand. Leuven, 1947, II, 25.

Opmerkelijk dat de verwijzingen bij Scheerlinck uit het oude graafschap Vlaanderen stammen, deze bij Gheerling uit het oude markgraafschap Vlaanderen , deze bij Gheerling uit het oude markgraafschap Antwerpen. Wat er zou kunnen op wijzen dat in dit laatste gewest geen behoefte heeft bestaan om de vader-zoon- en de vader-dochter- relatie in de familienaam met een possessieve genitief te beklemtonen.

(vervolgt)

Jef Herreman.

HERINNERINGEN

Blijkbaar hielden ook onze 'beleidsmensen van toen' eraan hun felicitaties over te maken aan jubilarissen.

Hieronder een opname van het gouden huwelijksjubileum van Constant De Wilde-Monsieur uit Ekent, in 1935.

zittend (v.l.n.r.) : Burgemeester Charles Lauwereys, Constant en echtgenote, Baron de Sadeleer en Theofiel De Brouwer.

staand : Louis De Schepper, Arseen Lauwereys, R. Perreman, Schepen Raymond Deleenheer, Secretaris Jozef Scheerlinck en Frans Van Overwaele.

Willy De Loose.

HET SOCIALISME TE KERKSKEN

In de dertiger jaren kreeg het socialistisch gedachtegoed ook ingang op het platteland. Haaltert, Kerksken, Heldergerm werden bewerkt door enkele propagandisten uit het Aalsterse en spoedig ontstonden georganiseerde plaatselijke kernen met bestuur, lokaal en propagandaklub.

Er was een verantwoordelijke voor verspreiding van de socialistische Voor Allen en een andere zette zich in voor de uitstraling van het syndicalisme.

De vergadering had regelmatig plaats bij Van den Storme.(In den Bareel) aan de kerk te Kerksken.

Op 2/6/1935 verscheen in Voor Allen een foto van de propagandaklub.

Zittend (v.l.n.r.) : Petrus Buyl (zn van Domien), ?, Louis Seminck, Domien Buyl (bode syndicaat)

Staannd (v.l.n.r.) : ?, (vrouw) Marguerite ?, (vrouw) Maria De Bolle, (met brood) Eugene De Pelsmaecker, Petrus De Neve, (vrouw) ?, Alfons De Cock, Marcel Asselmans (pots),

foto ABSAM - Gent

Willy De Loose.

HET EERSTE GEMEENTEBESTUUR VAN DENDERHOUTEM, ALS "BELGISCHE" GEMEENTE

Na de septemberdagen van 1830 scheidde België zich af van Holland. In hoofdzaak ging het er om dat het overwegend "Roomse" België gediscrimineerd werd door de protestantse Hollandse vorst. Vanzelfsprekend was die reusachtige onderneming van het organiseren van een nieuwe staat, met al zijn geledingen en zijn enorme problematiek, niet in een handomdraai verwezenlijkt. Het was natuurlijk zo dat alles niet zo complex was als nu. Toch verdienen de pioniers een welverdiend applaus om die prestatie. Er moest tevens op zoek gegaan worden naar een bekwaam monarch. En dat was in het Europa van toen geen sinecure!

De grondwet werd opgesteld en goedgekeurd. Het kersverse België kende drie voornamen geledingen : het koninkrijk België of de Belgische Staat. De regering moest, samen met de vorst de natie besturen. Dit was dus nationaal. Op het tweede vlak kwamen de negen provincies. Zij stemden in grootte en ligging zowat overeen met de "departementen" uit de Franse tijd. Nochtans was er hier een opmerkelijk verschil vast te stellen : in 1839 moesten wij een groot deel van Luxemburg - het huidige Groot Hertogdom - en Nederlands Limburg prijs geven. Dit was dan de provinciale geleding. De derde was dan de gemeente. Alhoewel die grosso modo ook in de oude tijd bestonden, maar dan onder de benaming "prochies", kwamen ze in oppervlakte veelal overeen met de vroegere grootte.

Aan het hoofd van de gemeente treffen we vanaf 1830 geen meiers meer aan, maar wel de burgemeesters. Zij werden bijgestaan door schepenen en gemeenteraadsleden. De taak van de vroegere griffier werd nu toevertrouwd aan de secretaris. Deze diende dus alle verrichtingen van schepencollege en gemeenteraad te akteren. Dat is nu nog ongeveer het raderwerk van onze huidige gemeentebesturen.

De eerste Denderhoutemse gemeenteraad in het zelfstandige België zag er als volgt uit :

1. Burgemeester werd in april 1831 Jozef De Winter. Hij was afkomstig van Voorde. Hij werd er in 1767 geboren. In Denderhoutem treedt Jozef op 20 juli 1791 in het huwelijk met Barbara de Sadeleer, dochter van Gaspar en Angelina Redant. Dit was in die tijd een heel voornamen familie in Haaltert. In 1807 volgt Jozef De Winter notaris P.-J. Buyl op als notaris. Deze Buyl is ook burgemeester in Denderhoutem. Ook in deze functie volgt Jozef De Winter hem op in 1816. Dit was trouwens het jaar waarin Buyl overleed. In het onafhankelijke België van 1830 bleef Jozef De Winter aan het hoofd der gemeente, alhoewel hij bekend stond als overtuigd "organist", d.i. volgeling van de Hollanders. De Winter zal dan toch slechts 2 1/2 jaar burgemeester blijven vermits zijn sterfdag 8 augustus 1833 was. Zijn zoon Charles volgt hem op als notaris. Een andere zoon, de advocaat Pieter-Amand De Winter, zal de burgemeesterssjerp omgorden in 1833. De burgemeester had geen gemeentelijk salaris ; dit zou immers steeds een ere-titel blijven.

2. Schepenen. Deze staan de burgemeester rechtstreeks bij in het bestuur van de gemeente. Toen heetten zij echter assessoren. De 1° assessor, in 1831 beëdigd, was Jan-Bapt. Nerinckx. Hij genoot een jaarwedde van 30 gulden. 2° assessor was Cornelis Lercangee. Hij ontving voor zijn diensten 20 gulden.
3. De raadsleden. Zij genoten bij, ons weten, geen wedde. De volgende mannen hadden zitting in die eerste raad : Francis Van de Perre (vermoed. op Dries); Charles Schoupe, (in de "Neygestraet"); Adam Perreman (Anderenbroek); Jozef Praet (Stichelen); Amand Roelandt; Petrus Goubert (Dorp).

De sekretaris was toen de zoon van de burgemeester Charles De Winter. Hij kreeg een loon van 175 gl op jaarbasis.

Twee veldwachters hielden orde in de gemeente : Livien De Schepper en Jozef De Winter. Zij kregen elk 175 gl.

Er waren vijf armmeesters (de huidige O.C.M.W.-leden) : Jozef t'Kint (Anderenbroek) ; Bonifatius Brijs (Borrecent); Jan-Baptist Kiekens; Adriaan Van den Stockt; Petrus Goubert. Deze hadden geen wedde, mogelijks wel een "zitpenning". Voor de financiële transacties van dat armbestuur stond de ontvanger in : Cornelis Temmerman; dat bracht hem 71 gl op.

De toenmalige leden van de kerkfabriek waren : Domein De Grave (mulder in de Vondelen); Jan Baptist Ghijssels (Terlinden); Jozef Praet (Stichelen); Jozef t'Kint (Anderenbroek); Francis Wijnant. De sekretaris ervan was t'Kint; hij kreeg er 18 gl voor.

De teksten uit die tijd¹ geven ons nog:

"...al de overige gratis dienende welke in onze handen elk afzonderlijk hebben afgeleyd den Eed waervan de inhoud volgt :

Ik zweer getrouwigheyd aen den Regent² gehoorzaamheyd aen de Grondwet en aen de wetten van het Belgische Volk.

Waervan akte en de comparanten hebben met ons geteekent Denderhoutem 19 April 1831."
(Dan volgen al de handtekeningen).

Dat was de eerste geïnstalleerde raad met de nodige ambtenaren en hun eventuele bezoldiging. Deze samenstelling, alsmede de bevoegdheden, inherent aan elke instantie, bestaan nu nog voort. In globo is er niet zoveel gewijzigd op gemeentelijk vlak, de fusies van gemeenten buiten beschouwing gelaten.

E. Huylebroek.

¹R.A.Beveren. Modern archief. Denderhoutem nr. 2

²Deze eedafleggingen gebeurden in april 1831, d.w.z. enkele maanden voor de regering van Leopold I een aanvang nam. Tot de overname van de macht door onze eerste Vorst was regent van België de Luikenaar Baron Erasme-Louis Surllet de Chokier. Er weze nog vermeld dat dezelfde, in dezelfde functie, al op 15 november 1830 een voorlopig bestuur van de gemeente hadden samengesteld.

UIT HET KERKARCHIEF VAN HELDERGEM

Prijzen van de kerkelijke diensten tijdens het jaar 1787.

Voor het doopsel van de kinderen ontvangt de pastoor 6- en de koster 3 stuivers. ± 25 per jaar.

Voor de huwelijksmis ontvangt de pastoor 48- en de koster 24 stuivers. ± 7 huwelijken per jaar.

Voor de lijkdienst van de kinderen ontvangt de pastoor 12- en de koster 6 stuivers. ± 10 overlijdens per jaar.

Voor de lijkdienst van de volwassenen gerekend op normale diensten (3 gezongen missen met het officie van de overledenen) ontvangt de pastoor 8- en de koster 4 gulden. ± 9 begrafenissen per jaar.

Staat van de kerkgoederen opgemaakt door Guilielmus Beyer pastoor te Heldergem. - 8 April 1787.

Tijdens de jaren 1779 - 1780 -1781 - 1782 werden in de kerk 4 nieuwe ramen geplaatst, de muren werden gereinigd, bezet, gewit en bepleisterd. Het portaal en het oksaal werden hersteld. Twee biechtstoelen en ornamenten werden aangekocht.

Bron : Archief van de Raad van Vlaanderen - Nr. 31738 - R.A. Gent.

Roger De Troyer.

HET GESCHIL ROND DE PACHTEN DER KAPITTELGOEDEREN TE HAALTERN

VOORGESCHIEDENIS

Op 26 juni 1794 werd het Oostenrijkse leger door de Fransen te Fleurus definitief verslagen. De voormalige Oostenrijkse Nederlanden werden, volgens een decreet, bij Frankrijk gevoegd. De wet van 15 fructidor van het Jaar IV (1 september 1796) legde in de negen Belgische departementen de sluiting op van alle religieuze instellingen. Kloosters, abdijen en priorijen werden ontbonden, alleen congregaties die zich met onderwijs en ziekenzorg bezighielden ontsnapten aan deze maatregel. Op 6 december 1796 werden de Kerkelijke goederen in beslag genomen en openbaar verkocht.

Hiertoe behoorden ook de eigendommen van het Collegiaal Kapittel van Sint-Martinus te Aalst. Vele van deze landerijen en meersen waren op Haalterns grondgebied gelegen. Dit is niet zo verwonderlijk, vermits dit kapittel oorspronkelijk in Haaltern was gevestigd. Wegens veiligheidsredenen werd het in 1494 naar Aalst overgeplaatst.

Op 15 augustus 1801 werd in een verdrag bevestigd dat enerzijds paus Pius VII de Franse republiek erkende en anderzijds beloofde hij de republiek dat de niet in beslag genomen goederen opnieuw ter beschikking zouden worden gesteld en dat de clerus met respect zou worden behandeld.

POGINGEN TOT HET RECUPEREREN DER VERBEURD VERKLAARDE GOEDEREN

Dit heeft bij de geestelijkheid misschien de hoop doen oplaaien dat alles nog niet verloren was en dat de verbeurd verklaarde goederen nog konden gerecupereerd worden. Het was echter ijdele hoop, Frankrijk verklaarde dat "de nationale goederen" (zwart goed), door in handen van de kopers over te gaan, onschendbaar waren geworden.

Toch waagden de pastoor en de kerkfabriek van Haaltern nog een poging om hun verbeurd verklaarde goederen terug te krijgen. Het was echter tevergeefs, in een schrijven van 9 Pluvial jaar XIII (29 mei 1805) liet de prefect van het Scheldedepartement weten dat de kerkgoederen van Haaltern vóór het regeringsbesluit aan het Erelegioen werden geschonken en alhoewel het Erelegioen er slechts bezit van nam op 12 Ventose jaar XII (3 maart 1804), ze niet teruggeschonken konden worden.

Ook in de Hollandse periode werden er nog pogingen ondernomen om deze goederen terug te krijgen. Ondanks een tot koning Willem gericht verzoek werden deze goederen bij Koninklijk Besluit van 19 augustus 1817 aangeslagen en tot domeingoesden verklaard.

De kerkfabriek van Haaltern bezat tot Kerstavond 1797 het wettelijk recht de pachten te innen op de Kapittelgoederen van Sint-Martinus. Alhoewel de pachters hiertoe wettelijk verplicht waren, weigerden ze te betalen. Tot begin 1734 werd tegen deze pachters "die in geweten tegenover God verplicht zijn" niet opgetreden.

In juni van dat jaar kreeg Jacobus Bernardus Schoupe van de kerkfabriek de opdracht via gerechterlijke weg deze achterstallen terug te vorderen. Deze reclamatieakte werd gepasseerd door notaris Guillaume Breckpot te Haaltern. De dubbels van deze akten werden door de

kerkfabriek naar de bisschop doorgestuurd. In het bisschoppelijk archief vonden wij de stukken terug, waarvan hierna enkele uittreksels en de lijsten van de betrokken pachters.

Aen Zijne Hoogweirdigheyd den Bisschop van Gent,
Aen Sijne Hoogweirdigheyd,

Alle de leden der kerkfabriek der Gemeente Haeltert, district Aelst, Provincie Oost Vlaenderen, op het eynde van 8ber 1834, de vrijmoedigheyd gebruikt hebbende van hun met allen eerbied, oodmoedigheyd en volle onderdanigheyd tot U hoogw. te wenden,

1 - Om U Hoogw. : te doen een vuerig verzoek, bevattend dry verschillige artikels.

2 - Om U Hoogw. : toe te zenden twee waere copiën van twee verscheyde Notariaele akten, inhoudende al het geen de kerkfabriek der gemeente Haeltert gereclameert heeft, kragtens het Koninklijk Besluit van Januari 1834, voortijds toebehoort hebbende aen het Kapittel de heeren Kanunikken van Ste Martinus te Aelst, derven wij ondergetekende leden der selve kerkfabriek, ons wenden tot U Hoogw.: Heeren, hoognoodig en van een aldergrootste belang te zijn, geoordeelt hebbende, van U Hoogw. : aengaende de bovengemelde stukken de volgende inlichtingen, die wij in den oogenblik, dat wij U Hoogw: de selve toezenden, nog niet alle konden toe te zenden, op dat U Hoogw.:, nopens die zaeken, te beter en gemakkelijker zoude kunnen oordelen, en er ons eerstdaags, hoe eerder hoe liever, verslag van toe te willen laeten komen, op dat wij, voor den eersten maerte 1835, indien het eenigzins mogelijk is, zouden mogen weten, wat er ons te doen en te laeten staet, te meer, om dat er alreede eenige betaelt hebben en wij aen d'andere die ronduyt zeggen, dat sij niet willen, of zullen betaelen, voor dat sij weten of wij recht hebben of geen, eenen uytstel van betaeling tot den 1sten maerte 1835 gegeven hebben.

U Hoogw: moeten weten, dat alle de pagters, die huerders waeren der goederen van het kapittel van Ste Martinus te Aelst, genaemd Kapellanie ofte onderpastorij goederen, beschreven in den handboek der gewezen heeren kanunikken. Van op het blad 111, tot ende met het blad 119, aen het gewezen kapittel, en gevolgenslijk op heden aen de kerkfabrieke van Haeltert, uyt dien hoofde niets meer schuldig zijn alhoewel er in den gemelden handboek, zes, seven en agt jaeren van pagt verlopen en open staen, vermids de genaemde goederen ten allen tijde verhuert en ontfangen geweest zijn van den Heere Onderpastor van Haeltert, zoo nogtans, dat hij alle jaeren van de gansche pagtsomme dier goederen een vierde aen de heeren kanunikken moesten betaelen.

Den laatste Heere onderpastor die de pagten der capellanie-goederen vooren gemeld ontfangen en genoten heeft tot in het jaer 1803 is geweest Mr. Franciscus Hermans, in het jaer 1834 in den Heere ontslapen, als pastor van Wieze, van de welken wij tot het jaer 1803, eene kwittantie gezien hebben eygenhandig door hem geschreven en geteekent. Het vierde deel dat op heden aen de kerke van Haeltert zoude moeten komen, dunkt ons ook voor altijd verloren te zijn, want Mr. Hermans is dood, en sijn nalatenschap aen menigvuldige verdeelt.

De pagters der capellanie goederen, waer van de verloopte pagtsommen, gereclameert zijn ten voordeele der kerke Haeltert, en begrepen staen in de twee meergenaemde Notariaele akten, gepassert door den Mr. den notaris G. Breckpot in Haeltert, zijn de volgende, te saemen met de sommen, die sij aen de kerke zoude moeten betaelen hebben, indien de kerkmeesters niet volkomen overtuygt hadden geweest dat sij niets meer schuldig waeren.

op het blad 111

- 1- Jacobus Van den Eijnde, fs Franciscus, ten berge in Kerksken vervoegt van te samen gepagt met Judocus De Waele, ook in Kerksken, 6 dagw. 83 roeden land en meersch, beloopende tot laetste jaer verschenen kerstavond 1797 tot de somme van 957,82 francs.

op het blad 112

- 2- Jacobus Van der Stockt in Kerkxken over pagt van 7 dagwand en 40 roeden, uytmaekende tot Kersavond 1797 tot de somme van 1347,84 francs.
- 3- Adriaen de Sadeleer in Haeltert over pagt van 7 dagwand en 76 roeden, bedraegende tot Kersavond 1797, tot de somme van 1015,87 francs.
- 4- Joannes Baptista en Adriaen Vijverman in Kerkxken, over pagt van 10 dagwand en 10 roeden beloopende tot Kersavond 1797 tot 1451,24 francs.
- 5- Joannes Baptista Van den Berge in Haeltert, over pagt van 4 dagwand en 96 roeden, beloopende tot Kersavond 1797 tot 754,65 francs.
- 6- Benedictus Van der Poorten in Haeltert, over pagt van 7 dagwand, beloopende tot Kersavond 1797, tot 1872,11 francs.

op het blad 117

- 7- Joannes Van Steenberg in Ayghem, over de pagt van twee dagwand schoofland, beloopende tot kerstavond 1797, tot de somme van 145,12 francs.

op het blad 118

- 8- De weduwe van Paulus De Cooman in Pollaere over de pagt van 2 oude dagwanden meersch, bedraegende tot kerstavond 1797, tot 261,22 francs.

op het blad 119

- 9- D'hoirs van Jacobus de Sadeleer in Haeltert over eenen cijnspagt van 2 dagwanden beloopende tot kerstavond 1797, tot de somme van 27,25 francs.

Decapitulatie der pagten van de voorgaende capellanie ofte onderpastorij goederen totaal 7833,08 francs.

Waerna inhoud en copie van den eersten Notariaele akt, gepasseert op den 5 april 1834, bevattende alle naemen der debiteurs die aen het gewezen Kapittel van Ste Martinus te Aelst, schuldig te zijn, geteekent hebben, te saemen met het beloop der sommen.

Voor ons Guillaume Breckpot, Koninglijken Notaris ter verblijfplaats van Haeltert, Kanton van Herzele, arrondissement van Audenaerde, Provincie Oost-Vlaenderen, geassisteert en in de tegenwoordigheyd van de naergenoemde getuygen.

Zijn gecompareerd in personen

- 1) Den Eerwaarden heer Joannes Van den Eijnde, Pastor der gemeente Haeltert en aldaer woonende, President van het kerkfabriek der selve gemeente.
- 2) en den heer en meester Jacobus Bernardus Schouppe, doctor in de medicijnen, ook woonende te Haeltert en tresorier van het selve kerkfabriek.

Welke comparanten ten dezen handelende over en in naeme van het selve kerkfabriek, verklaeren ontdekt te hebben dat er door de volgende personen verschuldigt is over pagten auterieur aen het jaer 1798, van goederen voor heen toebehoort hebbende aen het gewezen Kapittel der Collegiale kerke van den Ste Martinus te Aelst, te weten :

- 1- Door Josephus Lauwereys te Haeltert de somme van 185,03 francs. Over 2 jaeren landpagt 't laetste verschenen met Kerstavond 1797.
- 2- Door Livinus Coppens te Nieuwerkerken de somme van 114,46 over 2 jaeren landpagt 't laetste verschenen als vooren.
- 3- Door David Van der Stockt, te Haeltert, de somme van 52,78 francs, over 2 jaeren pagt, 't laetste verschenen als vooren.
- 4- Door Ignatius Van Haverbeek, te Haeltert, de somme van 110,17 francs, over twee jaer en alf landpagt, verschenen Kersavond 1797.
- 5- Door Petrus Van de Steen, te Kerkxken, de somme van 439 francs, over twee jaer land en meerschpagt, 't leste verschenen in 1797, midsgaeders over ....van het jaer, verschenen in 1795.
- 6- Door Emanuel Joseph Beeckman, te Haeltert, de somme van 255,78 francs, over dry jaeren landpagt, 't laetste verschenen met kersavond 1797.
- 7- Door Nicodemus Baeijens, te Haeltert, de somme van 391,83 francs, over twee jaeren meersch en landpagt, 't laetste verschenen als vooren.
- 8- Door de Wdwe Franciscus Van Gerwen, te Haeltert, de somme van 21,76 francs.
- 9- Door Joannes De Nul, in huwelijk met de dogter van Gerardus Bevernagie, te Heldergem, de somme van 36,28 francs, over twee jaeren landpagt, 't laetste verschenen als vooren.
- 10- Door Joanne Baptist Van de Storme, te Haeltert-Kerkxken, de somme van 217,23 francs, over rato en verschenen landpagt tot Kersavond seventhien hondert seven en negentig.
- 11- Door Joannes Van den Eijnde te Haeltert de somme van 88,24 francs over 2 jaeren landpagt, 't laetste verschenen : kerstavond 1797.
- 12- Door Bavo Van Impe te Haeltert, de somme van 163,26 francs over 3 jaeren landpagt 't laetste verschenen als vooren.

- 13- Door Joannes Baptista Iliano te Haeltert, de somme van 38,09 francs over dry jaeren landpagt, 't laetste verschenen als vooren.
- 14- Door Josephus Provost te Haeltert, de somme van 224,94 francs over 4 jaeren landpagt, 't laetste verschenen den 24 9ber 1797.
- 15- Door Adriaen De Vulder te Haeltert, de somme van 252,19 francs over een jaer landpagt, verschenen kerstavond 1797.
- 16- Door Petrus Franciscus Hoebeek te Haeltert, de somme van 26,02 francs over een jaer landpagt verschenen met kertavond 1797.
- 17- Door Adriane De Smet; weduwe van Joannes Baptist De Dier te Haeltert, de somme van 97,95 francs over 1 jaer landpagt, verschenen als vooren.
- 18- Door Petrus Franciscus Callebaut te Haeltert de somme van 10,88 francs over 1 jaer landpagt, verschenen als vooren.
- 19- Door Petrus Philippus De Bruckere, te Meire, de somme van 297,05 francs over een jaer landpagt, verschenen als vooren.
- 20- Door Livinus De Loose, te Haeltert, de somme van 61,67 francs, over een jaer landpagt, verschenen als vooren.
- 21- Door Cornelius De Loose, te Haeltert, de somme van twee en dertig francs, vijf en sestig centiemen, over een jaer landpagt, verschenen als vooren.
- 22- Door Dominicus de Sadeleer, te Haeltert, de somme van 114,28 francs, over een jaer landpagt, verschenen als vooren.
- 23- Door Gillis Lauwereys en Constantinus Lauwereys, te Haeltert, de somme van 172,55 francs, over een jaer landpagt, verschenen als vooren.
- 24- Door Franciscus Alexander Redant, te Haeltert, de somme van 72,56 francs, over een jaer landpagt, verschenen Kersavond 1797.
- 25- Door Adrianus Ruysinck, te Haeltert, de somme van 263,05, over 1 jaer landpagt, verschenen Kersavond 1797.
- 26- Door Josephus de Sadeleer, te Haeltert, de somme van 119,72 francs, over een jaer landpagt, verschenen als vooren.
- 27- Door Hyacinthus Van den Bruele te Haeltert, de somme van 4,55 francs over een chijnsragt, verschenen als vooren.
- 28- Door Franciscus Van den Storm te Haeltert, de somme van 67,12 francs.

- 29- Door Guido Sterck te Haeltert, de somme van 252,55 francs over 2 jaeren landpagt, 't laetste verschenen kerstavond 1797.
- 30- Door Petrus Van Vaerenberg te Haeltert, de somme van 81,63 francs over een jaer landpagt, verschenen als vooren.
- 31- Door Petrus De Clippeler te Haeltert, de somme van 152,42 francs over 1 jaer landpagt, verschenen als vooren.
- 32- Door Martinus Coppens te Haeltert, de somme 152,38 francs over een jaer landpagt, verschenen als vooren.
- 33- Door Cornelius de Sadeleer te Haeltert, de somme van 105,21 francs over 1 jaer landpagt, verschenen als vooren.
- 34- Door Josephus Baeijens te Haeltert; de somme van 16 f. 86 c.
- 35- Door Jacobus Roelants, te Kerkxken, de somme van 39,90 francs, over een jaer landpagt, verschenen kersavond 1797.
- 36- Door de weduwe Joannes Baptist Van Londersele, te Haeltert, de somme van 428,11 francs, over een jaer landpagt, verschenen Kersavond 1797.
- 37- Door Joannes Vijverman, te Kerkxken, de somme van 20,86 francs, over een jaer landpagt, verschenen Kersavond 1797.
- 38- Door Adriaen De Pelsmaeker, te Kerkxken, de somme van 41,35 francs, over 1 jaer landpagt, verschenen als vooren.
- 39- Door Gerardus de Sadeleer, te Haeltert, de somme van 41,72 francs, over 1 jaer landpagt, verschenen als vooren.
- 40- Door Jacobus Van Haverbeek, te Haeltert, de somme van 44,10 francs, over een jaer landpagt, verschenen als vooren.
- 41- Door Gerardus Masschalck, te Haeltert, de somme van 20,86 francs, over een jaer landpagt, verschenen als vooren.
- 42- Door Franciscus Baetens, te Haeltert, de somme van 16,32, over een jaer chynspagt, verschenen als vooren.
- 43- Door Petrus Raes te Haeltert de somme van 74,82 francs over een jaer meersch en landpagt, verschenen als vooren.
- 44- Door Judocus de Sadeleer te Haeltert, de somme van 79,81 francs over 1 jaer landpagt, verschenen als vooren.
- 45- Door Jacobus Van der Stockt te Kerkxken, de somme van 331,97 francs over een jaer landpagt verschenen kestavond 1797.

Doende deze verklaeringen om, ingevolgt het Koninglijk besluyt van zeventhien january lestledent, aen de voorzeyde verschuldigde pagten het bezit te hebben, en in welk bezit sij hun bij deze verklaeren te stellen.

Voorders verklaeren de genoemde heeren comparanten, altijd handelende zoo vooren gemeld, ontdekt te hebben, dat er ook nog door de bovengemelde debiteuren, mitsgaeders door verscheyde andere personen, inwooners der gemeenten Haeltert, Kerxken, Heldergem, Meire, Erpe, Aelst, Nieuwerkerken en Hofstade, verschuldigt zijn renten, pagten, thiende pagten en cheynsen aen het gemelde kapittel gecorupteert hebbende, en van welke renten, pagten, thiende pagten en cheynsen, sij comparanten, hun in hunne hoedanigheyd voorzegt bij dezen, uyt kragte van het voorzegde Koninglijk besluyt, ook in het bezit verklaeren te stellen.

Gansch U oodmoedigste en onderdanighste dienaers.

Gedaen te Haeltert den 25 februarius 1835

getekend door : J. Van den Eijnde, pastor, L. de Sadeleer, D. Roelants, P. Van Houck en Jacobus Bernardus Schouppe.

John Scheerlinck
(wordt vervolgd)

MEIER VAN VADER OP ZOON TE DENDERHOUTEM

De gemeente Haaltert heeft eeuwenlang wel een heel bijzondere familie onder haar ingezetenen geteld. Bedoeld wordt de stam de Sadeleer. Kort na W.O. I verhief koning Albert I de familie in de adelstand. Zij voeren de titel van Baron. Een gedenkplaat herinnert ons nog aan de bouwmeesters en eigenaars van wat nu het gemeentehuis is, de z.g. Warande.

Vermits een der grootste telgen uit dit geslacht, Baron Lodewijk de Sadeleer, furore maakte in 's lands politiek - hij werd zelfs Staatsminister rond de eeuwwisseling - wijdde "Het Land van Aalst" een artikel aan de familie¹. In die bijdrage vinden we heel wat over vroegere leden van de familie die een rol speelden op het lokale politieke vlak.

In 1717 oefent Jan de Sadeleer de functie uit van meier in Denderhoutem. Dat is de in 1667 geboren echtgenoot van Josina De Clerck. Zij kochten de "meijerije" van Denderhoutem voor "...de somme van 350 pond groot wisselgeld".²

Al op 53-jarige leeftijd, op 7.11.1720, verschijnt voor de Denderhoutemse schepenbank Jan De Sadeleer om "...vuyt crachte van "erffnisse bij hem gecregen van de erfachtige meijerije deser voorseyde prochie (Denderhoutem, Nota van E.H.) in daeten den iij julij 1720..." om de overheid te verzoeken zijn zoon, Jan de Sadeleer, aan te stellen als zijn opvolger als meier. Deze wordt aanvaard en legt de eed af in handen van baljuw Frans Rombaut, en met kennisgeving aan burgemeester en schepenen. Dat waren toen respect. Pieter Praet (burgem.); Pieter Van der Veken, Cornelis De Putter, Jan Goubert, Anthon Van Maldere en Jacobus De Cock.³ Wellicht wilde Jan de Sadeleer, senior, in tijds voor de opvolging zorgen, vermits hij in de zomer van 1722 overleed.

Meier Jan De Sadeleer is zowat 33 jaar als hij zijn vader opvolgt in het ambt. Ongeveer 40 jaar later, in 1762, wil ook hij de functie doorgeven aan zijn zoon. Wij lezen in het desbetreffend origineel stuk dat "...erfachtig meijer" Jan De Sadeleer, vergezeld van "zijnne sone Josephus De Sadeleer, jonghman, sijn selfs bij competenten ouderdom..." deze zoon de meierij zou bedienen wegens : "... den ghetijdighen houderdom ende caduckelijck van lichaeme ende bij dien omdat hij als nu sieck te bedde is liggende..."⁴.

In een ander stuk, tien jaar later, draagt deze meier Jozef De Sadeleer, zijn ambt over aan de Denderhoutemse notaris Petrus-Joannes Buyl. Wij noteerden : "Sieur Josephus De Sadeleer, erfachtigh meyer der prochie van Denderhautem, verclaert tot de bedieninge der selve meijerije in sijnen staet te constitueren den Notaris Petrus-Joannes Buijl, insetenen deser prochie van Denderhautem, met volle macht en de autoriteijt van de selve meijerije met alle de baeten enz... ende te exerceren eenen tijdt ende termijn van drij eerst commende jaeren

¹ Land van Aalst; 1986, nrs 3-4; pag. 112 e.v. door J. De Brouwer.

² idem, pag. 119;

³ R.A. Beveren. "Land van Rotselaar"; Denderhoutem; Vernieuwing der schepenbank; nr. 998

⁴ R.A. Beveren; zelfde bundel, nr. 999. Het is ons niet duidelijk welke Jozef De Sadeleer, zoon van Jan, meier wordt in Denderhoutem, vermits wij nergens, omstreeks die tijd, in de genealogie van J. De Brouwer, ene Jozef de Sadeleer ontmoeten, behalve de zoon van Andries (pag. 121) maar zijn overlijden zou al voor 1752 geweest zijn.

danof het jaer van diere inganck nemen sal... ende uyt sijne constituante naeme te comporeren voor schepenen deser prochie ende aldaer te doen den behoorlijck gerequireerden eedt tot de bedieninge staende...

get. J. de Sadeleer 17 8bre 1772⁵

Het zal wel zo zijn dat de jonge notaris Buijl wel wetend was van de grote verdiensten verbonden aan het ambt van meier te Denderhoutem. De Sadeleer zelf vermeldt al de punten die de meier recht geven op een behoorlijke vergoeding. Er staan meer dan twintig items opgesomd. Hiervan zijn de meest renderende allicht het lezen van de kerkgeboden, dit zijn mededelingen vanop de steen aan de kerk, gedaan door de meier of door zijn afgevaardigde op zondag na de mis. Er was meestal iets mede te delen, zoals verkopeningen, schutting van ongeleide beesten, bezoek aan de waterlopen om ze te "schauwen", evenals de "straetschauwingen" enz. Er gebeurde om zo te zeggen niets of de meier had recht op betaling.⁶ Zo te zien kunnen we er gerust inkomen als De Brouwer stelt : "...Wij stellen vast dat het familiebezit van Jan (de Sadeleer; Nota van ons E.H.) gevoelig is aangegroeid." In een volgende bijdrage zal het over de controversiële figuur van Buyl gaan.

E. Huylebroek.

---

⁵ R.A. te Beveren. Land van Rotselaar. Vernieuwing der Schepenbank. Denderhoutem, nr. 1.000.

⁶ Stadsarchief te Aalst; dossier Buyl; nr. 15.209.

OOK IN DENDERHOUTEM : DISPUUT OM DE KERKSLEUTEL

Misschien herinnert men zich nog dat de Aalsterse notaris Vermeiren naar Haaltert genood werd om de kerksleutel terug te krijgen. Dat verhaal konden we lezen in ons blad van het jaar 1985, nr. 3. Ook in Denderhoutem kon men in de kerk niet binnen, om dezelfde reden. Hoe zat de vork hier aan de steel ?

Lang geleden - 't was nog in de Oude Tijd - waren de heren van Rotselaar meester in en van ons dorp. Zij hadden hier heel veel te zeggen, ja zowat alles lag in hun bevoegdheid. Ze hadden hier uitgestrekte bezittingen waarvoor tienden moesten opgebracht worden als belasting en/of als pacht. Ook in zake benoemingen allerhande hadden ze het voor het zeggen. Zo hadden ze zelfs recht om kosteren aan te stellen of af te danken indien dezen het naar hun gevoel te bont maakten.

In een nauwkeurig en omstandig beschreven verhaal wordt ons verteld hoe de Weledele, Hooggeboren Baronesse van Herdersem, Vrouwe van Rotselaar, ter hulp wordt geroepen om de kerksleutel te bekomen, ten einde toegang tot de tempel te krijgen¹. Zoals we kunnen verstaan kan zelfs pastoor Michiel Van den Haute niet binnen in zijn eigen kerk !

In het najaar 1648 wenst Mw. de Baronesse zich naar de kerk te begeven. Deze is potdicht. Alras Mr. pastoor gaan vragen om de kerk te openen. Maar deze verwijst de geïrriteerde dame naar de kosteres, de weduwe van de zo pas overleden koster, "wijlen" Lieven Van der Haeghen.

Het moet daar erg tegengevallen zijn want deze wil zomaar niet aanstonds de sleutel afgeven. Madame gaat dan hulp vragen om de Denderhoutemse sintepieter te bekomen. Van de dertien kinderen van de koster werd geen enkele uitgenodigd om de plaats van vader in te nemen. Vastberaden stapt de barones naar haar nieuwbenoemde koster, Cornelis De Saedeleer, kwestie dat wat mannelijke hulp best welgekomen is. Met hun beiden dan naar de drankslijterij van wijlen koster Van der Haeghen. De sleutel ? Geen sprake van ! Wat nu gezongen, zei de nieuwe koster, we kunnen niet eens in de kerk ! Ha, ha, dat kan men zomaar niet dulden : er moeten zwaardere tenoren bij te pas komen. De barones gaat hierover haar beklag doen bij de baljuw, Jacques Uyttersprot. Nu gaat men werkelijk doortastend te werk : de burgemeester en een paar schepenen worden er ook al bijgesleurd. Zo gaat het in stoet naar de herberg van vrouwe Van der Haeghen - Mijlief. Uitdrukkelijk verzocht de sleutel te geven krijgen ze prompt de deur voor zich dichtgeklapt. Men doet nu een beroep op nog meer volk : griffier Van de Poele, "Licentiaet in de Rechten"; burgemeester Jacques Roelandt (van welk dorp was dat ?), ook Frans Van den Berghe en Jan Kieckens en Van Ypere en Ghijnsens, ook Jan Beeckman, officier. Door deze bende wordt Madame dan in het portaal geleid, om dan zelf de nieuwe koster aan te stellen. Al de handtekeningen prijken erop...

E. Huylebroek

---

¹ R.A. Beveren; Land van Rotselaar; Denderhoutem; benoemingen, nr. 34

HELDERGEM

AANSTELLING VAN EEN MILICIEN IN 1748

Eind 1746 hadden de troepen van de franse koning, Lodewijk de vijftiende, omzeggens heel de Oostenrijkse Nederlanden bezet.

Een van de verplichtingen die aan de gemeenten en steden werd opgelegd was het aanduiden van een of meerdere personen voor dienst in de legers van Zijne Majesteit. Ook Helderghem ontsnapte niet aan deze maatregel en moest één milicien aan de Fransen leveren. Waarschijnlijk werd te Helderghem niemand bereid bevonden deze taak op zich te nemen. Daarom werd beroep gedaan op een huursoldaat, die deze verplichting mits vergoeding aanvaardde.

Het akkoord dat de gemeente Helderghem met deze milicien sloot is hieronder weergegeven.

"Op hedent desen 28 februari 1748, sijn burghemeester en schepenen der prochie ende heerlijckhede van Helderghem, geaccordeert, soo sij accorderen bij desen jeghens Laurentius Joseph Gauch, gebortigh van de prochie van Marie Saint Jean land van Berghen, enigauwe. Op conditie dat den voors. Joseph Gauch hem zich heeft gheengageert in qualiteijt als Milicien ten dienste van de voorseijde prochie. Voor eene teijdt ende termijn van ses achter een volghende jaeren, inganck nemende date voorseijde, dat hij Gauch voor sijne ses jaerighen dienst sal proffitteren vande voorseijde prochie eene somme van drij hondert twijftigh guldens ten daeghe van sijn vertreck als hij van dese prochie sal vertrecken en de resterende drij hondert guldens blijven op dese prochie chroijserend in advenante vanden penningh twintigh sijnde 15 guldens tjaers in forme van obligatie welcke voorseijde somme van 300 gulden met den intrest van desen sal hij milicien geriffelijck naer het expireren vanden termijn van ses jaeren, zelve dien sal den voors. milicien noch proffitteren boven de voors. 350 gulden eenen hoet, crawat, twee hemdens, slaep caussens, brouck, een paer caussens, jupe en een paar schoenen, ghementioneert int accort, d'eijndelinghe ter selven zal hij milicien noch proffitteren voor antgelt tot sestien guldens nehentien stuijvers de welcke sijn ghedistribueert ten deele aenden aenbrengher vanden milicien en ten deele aenden milicien en ten lesten zal hij proffitteren tot tien stuijvers daeghes van sijn aencompste tot den daeghe van sijn vertreck als hij milicien zal vertrecken van dese prochie naer sijn garnisoen, int volcommend ende onderhouden van alle tgone voorschreven verbint hem den milicien te volcomen aen den dienst vande majesteijt van Vranckerijck en burghemeester en schepenen aenden inhouden der voors. conditien en alsoo bij hun ondertekend date ute ante

dit is tmerck van Laurentius Joseph Gauch

mij (mede) present

... Redant

... D'haeseleir

Christiaen D'haesleer

Jacque du Sainwirt ?

Joannes Beerens"

Joannes Scheerlinck

Pieter Coppens

Pieter Prieels

Cornelius Schouppe

John Scheerlinck.

Bron : Rijksarchief Beveren - Land van Rotselaer nr. 1884.

PLICHTEN DER DENDERHOUTEMSE VROEDVROUWEN

Kinderen baren ging in alle tijden met pijnen en lasten gepaard. Om de barende moeders bij te staan werden personen opgeleid die daarvoor de nodige geschiktheid, bekwaamheid en vooral de nodige toewijding hadden.

In onze moderne tijden gebruikt men de meest gesofistikeerde snufjes om de aanstaande moeders te helpen. Vooral de materniteiten hebben hierin baanbrekend werk verricht en hebben aldus de sterftcijfers van pasgeborenen sterk doen dalen. Toch nemen we op onze dagen een zekere tendens waar om de moeders in eigen huiskring te houden om ze thuis te laten bevallen.

De voorhanden liggende archivalia van twee benoemde vroedvrouwen van Denderhoutem dateren van kort vòòr de Franse revolutie.¹ De kristelijk geïnspireerde geest is duidelijk merkbaar.

Op een met vier stuivers gezegeld papier worden Anna De Cock en Maria-Catharina Van der Hoeven op 11 maart 1784 uitgenodigd de eed af te leggen van trouw aan de hen opgelegde verplichtingen. Deze werden hun plechtig voorgehouden. Zij luidden als volgt :

- "1. De vroetvrouwen geroepen sijnde sullen hun plicht verrichten bij degene daer sij eerst geroepen sijn sonder onderscheyt van conditie rijck ofte aerme.
- "2. Sij sullen secret sijn in voorvallen tot naedeel van het kint ofte sijn ouders ;
- "3. De vroetvrouw die geroepen is ende wettelijk beletsel heeft sal dander van sonder excusie van niet eerst geroepen te sijn, haer plicht vervullen.
- "4. Sij sullen in het verrichten van hun functie hun wachten van eenighe superstitie te gebrijken.
- "5. Als het sal noodig sijn van het kint over de moeder te doopen sullen sij voor soo veele doendelijck het Eygen vleesch van het kint met hun hant met natuerelijck waeter voorsien, begieten ofte bestrijcken tsaemen sprekende dese worden : Ick doop u in de naem des Vaeders, ende des Sons ende des heijlighen Geest.
- "6. Sij sullen hun wachten van het kint voor ofte naer de geborte te doopen tensij in de dringende nootsaeckelijckheijt.
- "7. Sij sullen met het kint selfs soo dit geschieden kan, ten doopen komen ende sonder lanck in de herberghe te vertoeven het kint naer sijne moeder draegen.
- "8. In gevolge dese instructie dese vrauwen vooren gehouden hebben sij gedaen den eed ter goeder trauwen ende heben geexerceert in het doopen ter presentie van den heere pastor welcke meyer ende schepenen hebben hun bevolen. Bekwaem sijn de voors. ...? hun vooren gelesen te hebben belooft dese getrauwe te sullen observeren. En het selve bij ons burgemeester ende schepenen voorn. en in onse ordinaire vierschaere van den 11 meerte 1784.

Naamtekenden: A. De Kock; M.-C. Van der Hoeven; De Sadeleer (meier); Adriaan Backaert, (burgem. J. Ghijssels, M. Van der Paelt en Fr. Beeckman, schepenen.

E. Huylebroek.

---

¹R. A. Beveren. Land v. Rotselaar. Benoemingen nr. 1005.

Ook in de sport kwam het politieke duiveltje om het hoekje kijken. Sportkring Haaltert (Sinco) startte in 1925 met een 'licht blauw' gekleurde voetbalploeg. Pas goed op dreef kwam er een katholieke 'tegenploeg' Hoger-Op. Het hoeft niet gezegd dat er bij de derby's soms meer gebeurde dan alleen maar voetballen. Meer over dit sportief gebeuren en wie er op deze foto staat, lees je beter in het boek.

Technische gegevens.

Formaat 16 x 24 cm, garenloos gebonden
±300 blz. houtvrij modern gestreken luxepapier (115 gr/m²) met
± 200 illustraties, waaronder nog talrijke niet gepubliceerde foto's.
Kaft in mat gevernist houtvrij modern gestreken luxepapier (250 gr/m²).
Kostprijs bij voorintekening tot 1 september 1995: 850 BEF.
Na afsluitdatum in de boekhandel: 950 BEF
Voorintekenaars worden in het boek vermeld en worden uitgenodigd op de voorstelling ervan in het najaar.

Dit lees-kijkboek kan na verschijningsdatum bekomen worden:

- Boekhandel Scheerlinck, Hoogstraat
- Boekhandel Bart Gees, Kerkskenhoek
- Foto en video Chris Redant, Hoogstraat

of door overschrijving op 439-5083061-63 van de Heemkundige Kring Haaltert. Bij verzending + 120 BEF.

HAALTERT

van 1830 tot 1976

Bijdrage tot de
geschiedenis
van het politieke
en sociale leven

Willy De Loose
Heemkundige Kring Haaltert

BIJDRAGE TOT DE GESCHIEDENIS VAN HET POLITIEKE EN SOCIALE LEVEN TE HAALTERT

Deze nieuwe uitgave van de Heemkundige kring werd opgevat als een lees- kijkboek. Vooral het interbellum werd verrijkt met talrijke foto's en identificering van de personen.

- Voor welke gelegenheden stapten onze voorouders in hun zondagse pak?
- Aan wie gaven zij hun stem bij de gemeenteraadsverkiezingen?
- Voor welke feestelijkheden versierden zij hun huizen en straten?
- Welke gebeurtenissen haalden de pers?

Vele aangehaalde feiten, soms verrijkt met illustraties en foto's worden levende folklore en doen ons herleven in de tijd van onze grootouders.

In chronologische volgorde behandelen wij in negen delen tientallen feiten die destijds beroering brachten in ons dorp.

Deel I: 1830-1860, met ondermeer de eerste gemeenteraadsverkiezingen en de ophefmakende historie van de weigering van de Boekent om onder het herderschap van de pastoor van Kerksken hun kerkelijke plichten te vervullen...

Deel II: 1860-1880, gekenmerkt als de periode Van Meldert (liberale meerderheid) met het Strontproces.

Deel III: 1880-1900, met de schoolstrijd; inhaling van pastoor DePessemier; drie dodelijke slachtoffers in een aalput op het Katje; twee fanfares, van het goede te veel; lotelingen maakten amok in Haaltert...

Deel IV: 1900-1914, met o.a. de pastoor in de clinch met de kaatsliefhebbers; Haaltert wilde niet weten van de tram, in Ede was dansen zonde; strijd Daensisten-Katholieken...

Deel V: WO I, de bezettingstijd; moeilijkheden in het hulpkomiteit; deportatie en overlijden van burgemeester Emiel de Sadeleer...

Deel VI: het interbellum; inhaling van burgemeester Charles Lauwereys; doorbraak van het socialisme; Oudstrijders en opgeëisten miskend; Dorusken 100 jaar; heibel tussen burgemeester en 11 julicomité; Vlaams nationalisten en Rexisten; inhaling burgemeester Paul de Sadeleer; start van het socio-kulturele verenigingsleven...

Deel VII: WO II en na-oorlogse periode tot 1964; mobilisatie en bezetting; oprichting katholieke volkspartij; ACW wil mee besturen; Scheuring in de CVP-lijst; Haaltertse priesters sinds 1830; sfeerbeeld van de processie; een Rijksmiddelbare school; stichting VU-afdeling...

Deel VIII: klucht van een polyvalente zaal; fusieplannen...

Deel IX: katern familie de Sadeleer.

Bibliografie: bibliotheken en archieven, voetnoten en intekenlijst.

Een werk dat niet mag ontbreken in de boekenkast van elke rasechte Haaltertnaar. Een must voor elke uitgeweken autochtoon en misschien een gelegenheidsgeschenk... zeker gewaardeerd.

KREDIETBANK

verleent steun aan
cultuurprogramma's